



DÜNYANIN İSTİKBALİNİ TEHDİT EDEN GÜNCEL SORUNLAR

Tarih boyu dünya; siyasal sistem savaşlarının, sağlık ve ekonomik krizlerin, din mücadelelerinin, etnik çatışmaların neticesinde farklı sistemler ve ittifaklar içine girmiştir. Yüzyıllar içerisinde dünyanın sistem arayışı ve gidişatı birden fazla kez farklı sebeplerle sert değişimlere uğradı.

Prof. Dr. Burak Küntay

İspanyol Gribi, 1.Dünya Savaşı, Büyük Depresyon, 2. Dünya Savaşı, Soğuk Savaş dönemi, Soğuk Savaş sonrası terör ile mücadele, yeniden yapılanan Avrupa Birliği ve NATO gibi birliklerin değişimi dünya sistemini farklılaşmaya maruz bıraktı. Ancak son 5-6 senedir dünyanın karşı karşıya geldiği birçok hadise, dünya siyasetinin bundan sonra evrileceği süreç konusunda devletleri düşünceye sevk etti. Bu düşüncenin temel sorusu aslında çok netti: "Nasıl bir Dünya?"

Soğuk Savaş sonrası dünyada yeniden yapılanan uluslararası örgütler, kendilerini yeniden tarif etme çabasına girmişti. Bununla birlikte belli başlı bazı ülkelerin dünya ekonomisinde gitgide büyük pay sahibi olmaya başlaması, Soğuk Savaş sonrası siyasi dengelere büyük etki etmişti. Çin'in gitgide ucuz mal üreten, ucuz işçilik sağlayan bir güçten; katma değeri yüksek teknolojik ürünler üreten, üretim değil ciddi bir tüketim pazarına dönüşen ticari büyük bir güç haline gelmesi, dünya üzerindeki ekonomik dengeleri zaten değiştirmişti. Buna ek olarak ticari gücünü arttırmak için Akdeniz'den

Pasifik'e, Atlantik'ten güney denizlerine kadar yeni bir ticari güç oluşturması; Afrika'dan Orta Asya'ya, Avrupa'dan Latin Amerika'ya, Orta Doğu'dan Avustralya'ya kadar birçok farklı pazarda yatırımlarını arttırması Çin'i bambaşka bir boyuta taşıdı. Sadece Çin'in değil; Hindistan,

Brezilya ve Meksika gibi ülkelerin ticari hayatlarına başka bir boyut katması Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Suudi Arabistan gibi ülkelerin gelenekselleşmiş petrol gelirlerini, ülkelerini inşaat, ticaret, eğitim, spor ve turizm merkezlerine dönüştürmesi dünya ekonomisini bambaşka bir noktaya getirdi.

Dünyanın bu farklılaşmaları yaşadığı bu dönemde hiç umulmadık ortak bir düşman dünyayı birdenbire tehdit etti. Bu düşman;

her ülkeye çok büyük zararlar vermiş olan kısa sürede dünyayı benzersiz bir sürece sokan Covid-19 virüsü idi. Kimsenin beklemediği bu virüsün dünyaya verdirdiği can kayıplarının dışında, dünyada yarattığı ve hala toparlanamayan ekonomik kriz üzerinden bir müddet geçmesine rağmen dünya siyasetinde köklü sıkıntılara sebep oldu.

Covid-19'un dünya ekonomik çarklısını durdurmuş olması, ekonomiye ciddi

"Dünyanın bu farklılaşmaları yaşadığı bu dönemde hiç umulmadık ortak bir düşman dünyayı birdenbire tehdit etti. Bu düşman; kısa sürede dünyayı benzersiz bir sürece sokan Covid-19 virüsü idi."

¹ Prof. Dr. Burak Küntay, Beykoz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi



bir zarar verdi. Bu çarklı, birkaç aylığına kapandı gibi görünse de ekonominin yeniden hareketlenmesi ile dünyadaki üretim-tüketim dengesi ve buna mukabil üretim çarklılarının aynı randımanda çalışmaya başlaması belki yıllar alacak. Bu sürecin yarattığı küresel enflasyon çok net bir şekilde dünyadaki birçok ülkeyi ekonomik sıkıntıya sokup işsizlik ve enflasyon oranlarını da arttıracak. Ucuz iş gücü arayışına girecek olan firmalar, ülkelerinin kanunları el verdiği ölçüde göçmenleri işçi olarak kullanma yönelimine gidecek. İşte bu yüzden bilhassa Avrupa ve Amerika gibi göçmen talebinin ağırlıklı olduğu kıtalar ve ülkelerde göçmen karşıtlığı, din tahammülsüzlüğü, ırkçılık had safhada artacaktır. Bu süreçleri bugün halihazırda yaşamaktayız.

Ancak kanaatimce global ekonomibellibirrandımana yeniden oturuncaya kadar dünyadaki ırkçılığın, din tahammülsüzlüğünün ve göçmen karşıtlığının şiddetini daha fazla göreceğiz.

Bu yaşanan göçmen karşıtlığı ve ırkçılık, ister istemez, Avrupa başta olmak üzere birçok ülkede halkın oyunu alabilmek için göçmen karşıtı ve ırkçı söylemleri benimsemiş siyasilerin iktidara gelmesine sebep olacaktır. Hollanda örneğinde de gördüğümüz gibi Avrupa Birliği'nin kurucu ülkelerinden biri olan Hollanda'nın yeni liderinin Avrupa Birliği karşıtı söylemleri benimsemesi ve kullanması bahsettiğim sürecin ne kadar gerçek ve yakın olduğunu gözler önüne sermektedir.

Dünyanın yakın geleceğine dair gördüğüm en büyük ikinci sıkıntı ise son dönemde yaşanan savaşların yarattığı adaletsizlik süreci, dünyayı geri

dönülemez bir eşige doğru itmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin kendi kurduğu ve güvenlik konseyinin de üyesi olduğu Birleşmiş Milletler'in kararına karşı ikinci Irak operasyonunu yapması ile başlayan süreç dünyadaki uluslararası hukukun modern dönemdeki çöküşünü başlatmıştır. İsrail'in 1947'den beri Filistinlilere olan tutumu, Amerika'nın Irak Savaşı sonrası yaşanan sorunlar neticesi itibariyle uluslararası hukuku; güçlünün istediğini yaptığı, güçsüzün ezilmeye mahkûm kaldığı bir sistemin içerisine itmiştir. Bilhassa son dönemlerde yaşanan İsrail-Gazze Savaşı'nda 30.000'e yakın insanın dünyanın gözü önünde çoluk çocuk demeden katledilmesi ve uluslararası hukukun buna en ufak bir şekilde tavır alamaması, kısacası dünya hukuk sisteminin bir yaptırım olamaması, uluslararası hukukun ve vicdanın bittiğinin resmidir.

Peki bu bitiş bize neyi gösteriyor? Dünyanın bugün en büyük sorunlarından biri ve yakın gelecekte de bu bakış açısı değişmezse daha da büyük sorunu olacak mesele, terördür. Terörü tetikleyen iki büyük etken

vardır: Bunlardan birincisi uluslararası hukukun yokluğu ve yaşanan mağduriyetlere cevap verememesi, bu durumlarda ezilen ülkelere karşı sempatisi olan gruplar karşı tarafa zarar verebilmek için teröre başvururlar. Terör demek, sebebi ne olursa olsun; masumların, günahsızların, sivillerin hedef alındığı bir eylemdir. Hiçbir şekilde kabul edilemez bir durumdur. Ancak uluslararası hukuktaki bu önemli boşluk ve adalet dağıtamamazlık, terörden beslenen grupların elini güçlendirmektedir. Terörün oluşmasına sebep olan ikinci mevzu ise ülkelerin kendilerine rakip veya tehdit olarak

"Birleşmiş Milletler'in kararına karşı ikinci Irak operasyonunu yapması ile başlayan süreç dünyadaki uluslararası hukukun modern dönemdeki çöküşünü başlatmıştır."



gördüğü diğer ülkelerin içerisindeki terör oluşumlarına finansal ve lojistik destek vermeleridir. “Benim teröristim kötü, senin teröristin o kadar kötü değil” kafa yapısıyla ele alınan terör ile mücadele algısı, maalesef ki, esas sorunu ortadan kaldırmaya yetmemektedir.

Savaşlar benim kanaatimce bir sonuçtur. Dünyanın nereye gittiğini görmek ve savaşlar olacak demek sonuca odaklanmaktır. Oysaki; dünyanın ilerlediği bu noktada yaşanan birçok sorunun içerisinde savaşları da ırkçılığı da din düşmanlığını da terörü de körükleyen iki temel noktanın bir an evvel çözülmesi elzemdir: Bunlardan ilki; dünyanın içerisinde bulunduğu ekonomik dar boğazdan global olarak eşitlikçi, kapsayıcı bir yaklaşımla çıkılması gereğidir. Kapıları kapatarak değil açarak, tüm malları daha fazla para vererek kendinde toplamak belki mevzu bahistir. Ancak mühim olan; ekonomiyi dünya ülkelerinin birbirine desteği, vergilerin artışının halka yansımaya

şekilde küresel ticaretin teşvik edilmesi ve ekonomik dar boğazdan çıkılması zaruridir. Ekonominin toparlanması ile bahsettiğimiz birçok sorununda ortadan kalktığını göreceğiz.

İkinci önemli nokta ise uluslararası hukukun yeniden tesisidir. Adalet bulamayan, adaleti başka yerde arar. Dünyada insanların ve ülkelerin adaleti başka yerde aradığı bir düzene gidiş, dünyanın felaketi olur; terörü tetikler, istikrarsızlığa ve düzensizliğe sebep olur. Başta büyük güçlerin dünya adalet sistemini yeniden tesis etmeleri en çok da büyük güçler için elzemdir. Ekonomi ve uluslararası hukukun düzene kavuştuğu bir dünyada bugünkü sorunların birçoğu aşılmış olur. Ancak çözülmemiş, netice alınmamış sorunları olan, hukuki ve ekonomik olarak kendini yenileyemeyen bir dünya; istikbalinin, ancak ve ancak savaşlar, terör, ırkçılık, soykırım ve katliamlarla dolu bir hal almasına neden olur.